

DOCHODZENIE ROSZCZEŃ W POSTĘPOWANIU GRUPOWYM

Komentarz

Małgorzata Sieradzka

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

3. WYDANIE

Wolters Kluwer

DOCHODZENIE ROSZCZEŃ W POSTĘPOWANIU GRUPOWYM

Komentarz

Małgorzata Sieradzka

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

3. WYDANIE

Stan prawny na 15 lipca 2018 r.

Recenzenci

Dr hab. Monika Namysłowska, prof. UŁ

Dr hab. Anna Piszcz, prof. UwB

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Paulina Staniszewska

Opracowanie redakcyjne i łamanie

Violet Design

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2018

ISBN: 978-83-8124-906-5

3. wydanie

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Mężowi, za nieustające wsparcie

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	11
Przedmowa do trzeciego wydania	15
Wprowadzenie	31
Ustawa z 17.12.2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym	75
Art. 1. [Zakres zastosowania ustawy]	75
Art. 2. [Ujednoczenie wysokości roszczeń pieniężnych]	184
Art. 3. [Właściwość i skład sądu]	220
Art. 4. [Reprezentacja w postępowaniu grupowym]	225
Art. 5. [Wynagrodzenie pełnomocnika]	249
Art. 6. [Pozew w postępowaniu grupowym]	255
Art. 7. [Skierowanie stron do mediacji]	278
Art. 8. [Kaucja na zabezpieczenie kosztów procesu]	284
Art. 9. [Zaspokojenie z kaucji]	307
Art. 10. [Badanie dopuszczalności postępowania grupowego]	309
Art. 10a. [Wyłączenie ponownego badania dopuszczalności prowadzenia postępowania grupowego]	327
Art. 10b. [Orzeczenie Sądu Najwyższego w przedmiocie dopuszczalności prowadzenia postępowania grupowego]	328
Art. 11. [Ogłoszenie o wszczęciu postępowania grupowego]	329
Art. 11a. [Wykaz postępowań grupowych]	338

Art. 12. [Oświadczenie o przystąpieniu do grupy]	340
Art. 13. [Skutki przystąpienia do grupy]	350
Art. 14. [Niedopuszczalność interwencji ubocznej]	364
Art. 15. [Zarzuty co do członkostwa w grupie]	366
Art. 16. [Skutki przynależności do grupy]	372
Art. 17. [Postanowienie co do składu grupy]	382
Art. 18. [Zmiana reprezentanta grupy]	392
Art. 19. [Ograniczenie możliwości cofnięcia pozwu, zrzeczenia się lub ograniczenia roszczenia albo zawarcia ugody]	398
Art. 20. [Przesłuchanie członka grupy lub podgrupy]	409
Art. 20a. [Stosowanie przepisów k.p.c.; wysłuchanie stanowisk stron przed wydaniem wyroku; związanie zgodnym wnioskiem stron]	412
Art. 21. [Wyrok w postępowaniu grupowym]	415
Art. 22. [Tytuł egzekucyjny]	427
Art. 23. [Egzekucja zasądzonych świadczeń]	434
Art. 24. [Stosowanie przepisów innych ustaw]	436
Art. 25. (pominięty)	442
Art. 26. [Wejście w życie ustawy]	444
 Zielona księga. Roszczenia o odszkodowanie za stosowanie praktyk ograniczających konkurencję i nadużywanie pozycji dominującej	 445
 Zielona księga w sprawie dochodzenia zbiorowych roszczeń konsumentów	 473
 Biała księga w sprawie roszczeń o naprawienie szkody wynikłej z naruszenia wspólnotowego prawa ochrony konkurencji	 500
 Zalecenie Komisji z 11.06.2013 r. w sprawie wspólnych zasad dotyczących mechanizmów zbiorowego dochodzenia roszczeń o zaprzestanie bezprawnych praktyk oraz roszczeń odszkodowawczych w państwach członkowskich, dotyczących naruszeń praw przyznanych na mocy prawa Unii	 527

Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego z 25.01.2018 r. z realizacji zalecenia Komisji z dnia 11 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych zasad dotyczących mechanizmów zbiorowego dochodzenia roszczeń o zaprzestanie bezprawnych praktyk oraz roszczeń odszkodowawczych w państwach członkowskich, dotyczących naruszeń praw przyznanych na mocy prawa Unii (2013/396/UE)	545
Bibliografia	585

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- dyrektywa 85/374/EWG – dyrektywa 85/374/EWG Rady z 25.07.1985 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich dotyczących odpowiedzialności za produkty wadliwe (Dz.Urz. WE L 210, s. 29 ze zm.)
- dyrektywa 2014/104/UE – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/104/UE z 26.11.2014 r. w sprawie niektórych przepisów regulujących dochodzenie roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia prawa konkurencji państw członkowskich i Unii Europejskiej, objęte przepisami prawa krajowego (Dz.Urz. UE L 349, s. 1)
- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm.)
- k.p.c. – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 1360 ze zm.)
- k.s.h. – ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1577 ze zm.)
- k.w. – ustawa z 20.05.1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2018 r. poz. 618 ze zm.)
- rozporządzenie nr 1/2003 – rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2003 z 16.12.2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji

- ustanowionych w art. 81 i 82 Traktatu (Dz.Urz. WE L 1 z 2003 r., s. 1 ze zm.)
- TFUE – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 47)
- TWE – Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (Dz.Urz. UE C 321E z 2006 r., s. 37)
- u.d.r.p.g. – ustawa z 17.12.2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym (Dz.U. z 2018 r. poz. 573 ze zm.)
- u.k.s.c. – ustawa z 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 300 ze zm.)
- u.o.k.k. – ustawa z 16.02.2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. z 2018 r. poz. 798 ze zm.)
- u.p.n.p.r. – ustawa z 23.08.2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz.U. z 2017 r. poz. 2070 ze zm.)
- u.p.p. – ustawa z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. poz. 646)
- u.r.n.szk. – ustawa z 21.04.2017 r. o roszczeniach o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji (Dz.U. poz. 1132)
- uzasadnienie projektu z 2009 r. – uzasadnienie rządowego projektu ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, VI kadencja, druk sejm. nr 1829
- uzasadnienie projektu z 2017 r. – uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia dochodzenia wierzytelności, VIII kadencja, druk sejm. nr 1185
- u.z.n.k. – ustawa z 16.04.1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. z 2018 r. poz. 419 ze zm.)
- u.z.u.d.w. – ustawa z 7.04.2017 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia dochodzenia wierzytelności (Dz.U. poz. 933 ze zm.)

-
- zalecenie 2013/396 – zalecenie Komisji z 11.06.2013 r. w sprawie wspólnych zasad dotyczących mechanizmów zbiorowego dochodzenia roszczeń o zaprzestanie bezprawnych praktyk oraz roszczeń odszkodowawczych w państwach członkowskich, dotyczących naruszeń praw przyznanych na mocy prawa Unii (2013/396/UE) (Dz.Urz. UE L 201, s. 60)

Czasopisma i wydawnictwa promulgacyjne

- CMLR – Common Market Law Review
- ECLR – European Competition Law Review
- ELR – European Law Review
- EPS – Europejski Przegląd Sądowy
- iKAR – internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny
- KPP – Kwartalnik Prawa Prywatnego
- LEX – System Informacji Prawnej LEX
- M. Praw. – Monitor Prawniczy
- NP – Nowe Prawo
- OSA – Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
- OSN – Zbiór Orzeczeń Sądu Najwyższego
- OSNAPiUS – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
- OSNC – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
- OSNKW – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
- OSNP – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
- OSNPG – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Prokuratura Generalna
- OSP – Orzecznictwo Sądów Polskich

PiP	– Państwo i Prawo
POSAG	– Przegląd Orzecznictwa Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
POSP	– Portal Orzeczeń Sądów Powszechnych
PPH	– Przegląd Prawa Handlowego
PS	– Przegląd Sądowy
PUG	– Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
RP	– Radca Prawny

Inne

NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
OFE	– otwarty fundusz emerytalny
PE	– Parlament Europejski
SA	– Sąd Apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
SO	– sąd okręgowy
SOKiK	– Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
TS	– Trybunał Sprawiedliwości
TSUE	– Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
UOKiK	– Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
ZUS	– Zakład Ubezpieczeń Społecznych

PRZEDMOWA DO TRZECIEGO WYDANIA

Ponad ośmioletnie stosowanie ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym (ustawa weszła w życie 19.07.2010 r.) ukazuje problemy, z jakimi przyszło się borykać zarówno sądom orzekającym, rozpoznającym sprawy grupowe sędziom, jak i uczestnikom postępowań grupowych. Przed ich zaprezentowaniem należy stwierdzić, że na pewno ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym nie stała się swoistą *actio popularis*, czego się obawiano na etapie prac legislacyjnych. Można także dodać, że pozew grupowy nie został wykorzystany jako instrument dochodzenia roszczeń w sprawach, w których ułatwiłby i umożliwił uzyskanie naprawienia szkody (np. w sprawach antymonopolowych, czynów nieuczciwej konkurencji, odpowiedzialności członków organów spółek kapitałowych). Stał się natomiast bardzo popularnym instrumentem dochodzenia roszczeń w sprawach niedozwolonych klauzul umownych, np. pozew przeciwko Getin Bankowi, pozew przeciwko mBankowi – znana sprawa „nabitych w mBank”. W sprawie „nabitych w mBank” sąd I instancji uwzględnił powództwo „frankowiczów” i uznał kwestionowaną klauzulę określającą zmiany oprocentowania za nieprecyzyjną, a także stwierdził, że nie wiąże ona klientów. Na skutek rozpoznania kasacji od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi, który oddalił apelację mBanku, Sąd Najwyższy uwzględnił kasację mBanku, uchylił zaskarżony wyrok i skierował sprawę do ponownego rozpoznania przez Sąd Apelacyjny z uwagi na merytoryczną wadliwość orzeczeń sądów niższych instancji (zob. wyrok SN z 14.05.2015 r., II CSK 768/14, OSNC 2015/11, poz. 132, http://www.sn.pl/aktualnosci/SitePages/Komunikaty_o_sprawach.aspx?ItemID=66&ListName=Komunikaty_o_sprawach, dostęp: 28.05.2015 r.).

Według danych przekazanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka w czerwcu 2014 r. w latach 2010–2013 do sądów wpłynęło łącznie 115 pozwów zawierających wnioski o rozpatrzenie sprawy w postępowaniu grupowym (zob. http://konsument.um.warszawa.pl/sites/konsument.um.warszawa.pl/files/pozwy_grupowe.pdf, dostęp: 5.05.2015 r.). Największa dotychczas prawomocnie zakończona sprawa dotyczyła ustalenia odpowiedzialności BRE Banku SA (obecnie mBank SA; wyrok SA w Łodzi z 30.04.2014 r., I ACa 1209/13, LEX nr 1496006).

Na szczególną uwagę zasługują trzy głośne sprawy grupowe:

- 1) pozew przeciwko Skarbowi Państwa o ustalenie odpowiedzialności za szkodę będącą następstwem znacznego pogorszenia sytuacji życiowej członków grupy w związku ze śmiercią najbliższego członka rodziny spowodowaną katastrofą budowlaną pawilonu wystawowego nr 1 Międzynarodowych Targów w Katowicach. Sąd Najwyższy wydał postanowienie z 28.01.2015 r., I CSK 533/14, LEX nr 1648177, w którym dopuścił powództwo o ustalenie odpowiedzialności pozwanego w sprawach o roszczenie pieniężne wynikające z czynu niedozwolonego stanowiącego jedno zdarzenie. W postanowieniu SN wskazał, co następuje: „W pozwie z dnia 30 stycznia 2013 r. Z. P. działająca jako reprezentant grupy wniosła o ustalenie, że Skarb Państwa – Minister Skarbu Państwa ponosi odpowiedzialność wobec członków grupy za szkodę wyrządzoną katastrofą budowlaną pawilonu wystawowego nr 1 Międzynarodowych Targów [...] z dnia 26 stycznia 2006 r. w C. na zasadzie art. 434 k.c. oraz o ustalenie, że Skarb Państwa – Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego (lub ewentualnie Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego w C.) ponosi na zasadzie art. 417 § 1 k.c. odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną katastrofą budowlaną przez niezgodne z prawem zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej przez [...] w C. o okresie od 04 stycznia 2002 r. do 28 stycznia 2006 r. W piśmie z dnia 15 lutego 2013 r. pełnomocnik powódki sprecyzował żądanie domagając się ustalenia, że Skarb Państwa – Minister Skarbu Państwa jako samoistny posiadacz budowlany ponosi odpowiedzialność względem powódki i członków grupy za szkodę będącą następstwem znacznego pogorszenia ich sytuacji

życiowej w związku ze śmiercią najbliższego członka rodziny, spowodowanej zawaleniem się pawilonu wystawowego nr 1 Międzynarodowych Targów [...] z dnia 28 stycznia 2006 na zasadzie art. 434 i 446 § 3 k.c. oraz ustalenia, że Skarb Państwa – Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego (lub ewentualnie Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego w C.) ponosi na zasadzie art. 417 § 1 k.c. i 446 § 3 k.c. odpowiedzialność za szkody będące następstwem znacznego pogorszenia ich sytuacji życiowej w związku ze śmiercią najbliższego członka rodziny, spowodowanej zawaleniem się pawilonu wystawowego nr 1 Międzynarodowych Targów [...] w dniu 28 stycznia 2006 r., będącego w adekwatnym związku przyczynowo-skutkowym z niezgodnym z prawem zaniechaniem przy wykonywaniu władzy publicznej przez [...] w C. w czasie od 04 stycznia 2002 r. do 28 stycznia 2006 r. Postanowieniem z dnia 28 stycznia 2015 r., sprostowanym postanowieniem z dnia 15 kwietnia 2015 r., Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu skargi kasacyjnej, orzekł o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym” (zob. postanowienie SO z 20 czerwca 2016 r., sygn. akt II C 172/15). W wyroku z dnia 23 kwietnia 2018 r. SO uwzględnił pozew grupowy 84 krewnych ofiar katastrofy budowlanej hali Międzynarodowych Targów Katowickich z 2006 r. uznał, że odpowiedzialność za katastrofę budowlaną ponosi prezydent miasta C. i powiatowy inspektor nadzoru budowlanego (sygn. akt II C 172/15, wyrok nieprawomocny);

- 2) pozew przeciwko Skarbowi Państwa, ZUS i towarzystwom emerytalnym w związku z reformą OFE. Sąd Okręgowy w Warszawie dopuścił pozew grupowy wyrokiem z 4.03.2015 r., I C 599/14, niepubl. Sąd ten wskazał, że: 1) roszczenia poszkodowanych są oparte na takiej samej podstawie faktycznej; tą podstawą jest ustawa przekazująca składki emerytalne z OFE do ZUS; 2) roszczenia powodów są jednorodne, mimo że dotyczą różnych OFE, dlatego zachowana została minimalna liczba powodów w pozwie zbiorowym, chociaż przeciwko niektórym z OFE występuje mniej niż wymagane 10 osób; 3) pozywający spełniają warunek występowania o ochronę konsumentów, choć ZUS nie jest przedsiębiorcą. Stosunku konsumenta nie uchyła też to, że umowa, którą klienci OFE nawiązali z ZUS-em, była obligatoryjna (zob. <http://wyborcza.biz/Emerytura/1,124711,17515629>,

Obywatele_moga_sie_domagac_odszkodowania_za_OFE__Pozew.html, dostęp: 4.03.2015 r.). Wskazane postanowienie o dopuszczalności postępowania grupowego zostało zaskarżone zażaleniem przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa (3.05.2015 r.). Sąd Okręgowy oddalił w dniu 14.02.2018 r. pozew grupowy w sprawie reformy OFE, przyjmując, że głównymi pokrzywdzonymi wprost tymi zmianami są powszechne towarzystwa emerytalne, którym środki i podstawy funkcjonowania zostały odebrane;

- 3) pozew przeciwko mBankowi – sprawa „nabitych w mBank” pomimo wygranej „frankowiczów” w dwóch instancjach – Sąd Okręgowy w Łodzi wydał wyrok 3.07.2013 r., II C 1693/10, LEX nr 2128495, na korzyść klientów; Sąd Apelacyjny w Łodzi podtrzymał orzeczenie (aczkolwiek z nieco innym uzasadnieniem prawnym) w wyroku z 30.04.2014 r., I ACa 1209/13 – nie zakończyła się, ponieważ w wyroku z 14.05.2015 r., II CSK 768/14, OSNC 2015/11, poz. 132, Sąd Najwyższy uwzględnił kasację mBanku, uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 30.04.2014 r. i skierował sprawę do ponownego rozpatrzenia przez ten sąd. Z uwagi na otrzymanie 4 opinii biegłych Sąd Okręgowy w dniu 29.04.2018 r. bezterminowo odroczył rozprawę.

Analiza rozpoznawanych spraw grupowych pozwala wyróżnić przepisy, których zastosowanie w konkretnych okolicznościach sprawy może wywoływać wątpliwości, co z kolei wpływa (może wpływać) na różną (odmienną) ocenę przez sądy. Zresztą postępowania odwoławcze ukazują wady postępowań przed sądami I instancji. Warto chociażby powołać w tym miejscu pozew grupowy poszkodowanych w wyniku katastrofy hali Międzynarodowych Targów Katowickich, z uwagi właśnie na brak tożsamości podstawy faktycznej powództwa (zob. <http://Pozew-zbiorowy-ws-katastrofy-hali-MTK-odrzucony,wid,15952022,wiadomosc.html?tcid=113cd6>, dostęp: 17.02.2015 r.). Natomiast Sąd Najwyższy orzeczeniem z 28.01.2015 r. uznał pozew grupowy za dopuszczalny i uchylił postanowienia sądów I i II instancji o jego odrzuceniu.

Przepisy ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, które najczęściej wywołują wątpliwości interpretacyjne, dotyczą:

- 1) tożsamości roszczeń pieniężnych,

- 2) ujednoczenia roszczeń pieniężnych,
- 3) charakteru roszczenia dochodzonego w postępowaniu grupowym,
- 4) przesłanek zobowiązania powoda przez sąd do złożenia kaucji na zabezpieczenie kosztów procesu.

Ocena ponad 4 lat stosowania ustawy pozwoliła sporządzić raport pt. *Pozwy grupowe – doświadczenia po czterech latach* (M. Niedużak, M. Szwast, Warszawa 2014, http://konsument.um.warszawa.pl/sites/konsument.um.warszawa.pl/files/pozwy_grupowe.pdf, dostęp: 5.05.2015 r.).

Na szczęblu UE zostało przyjęte 11.06.2013 r. i opublikowane 26.07.2013 r. zalecenie Komisji w sprawie wspólnych zasad dotyczących mechanizmów zbiorowego dochodzenia roszczeń o zaprzestanie bezprawnych praktyk oraz roszczeń odszkodowawczych w państwach członkowskich, dotyczących naruszeń praw przyznanych na mocy prawa Unii (Dz.Urz. UE L 201, s. 60). Zawiera ono propozycję zbioru zasad odnoszących się do zbiorowego dochodzenia roszczeń na drodze zarówno sądowej, jak i pozasądowej, które powinny być wspólne w całej Unii, przy jednoczesnym poszanowaniu różnych tradycji prawnych państw członkowskich. Zasady te powinny zagwarantować przestrzeganie podstawowych praw procesowych oraz zapobiegać nadużyciom przez wprowadzenie odpowiednich zabezpieczeń. Zalecenie odnosi się do zbiorowego dochodzenia zarówno roszczeń odszkodowawczych, jak i roszczeń o zaprzestanie bezprawnych praktyk. Niniejsze zalecenie nie narusza istniejących sektorowych mechanizmów dochodzenia roszczeń o zaprzestanie bezprawnych praktyk przewidzianych w prawie Unii (motyw 13 i 14 zalecenia 2013/396). Warto wskazać, że państwa członkowskie były zobowiązane wdrożyć zasady określone w niniejszym zaleceniu w krajowych systemach zbiorowego dochodzenia roszczeń najpóźniej do 26.07.2015 r. [zob. A. Piszcz, *Zalecenie Komisji dotyczące zbiorowego dochodzenia roszczeń (collective redress). W jaki sposób dokonać jego implementacji w Polsce?*, internetowy „Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny” 2014/4(3), s. 52–67].

Zalecenie 2013/396 zawiera wspólne i szczególne rozwiązania prawne, na jakich powinny być oparte regulacje krajowe mechanizmów zbiorowego

dochodzenia roszczeń w poszczególnych państwach członkowskich. W zakresie zasad wspólnych dla zbiorowego dochodzenia roszczeń o zaprzestanie bezprawnych praktyk i roszczeń odszkodowawczych są to:

- 1) legitymacja do wytoczenia powództwa przedstawicielskiego (pkt 4–7),
- 2) weryfikacja powództw na jak najwcześniejszym etapie postępowania przed sądem (pkt 8–9),
- 3) metody rozpowszechniania informacji (pkt 10–12),
- 4) zwrot kosztów postępowania stronie wygrywającej (pkt 13),
- 5) finansowanie (pkt 14–16),
- 6) sprawy o charakterze transgranicznym (pkt 17–18).

Natomiast w przedmiocie szczególnych rozwiązań prawnych odnoszących się do roszczeń odszkodowawczych i o zaprzestanie należy wymienić:

- 1) przyspieszone procedury dotyczące roszczeń o wydanie nakazu zaprzestania bezprawnych praktyk (pkt 19),
- 2) skuteczne egzekwowanie nakazów zaprzestania bezprawnych praktyk (pkt 20),
- 3) model *opt-in* (pkt 21–24),
- 4) alternatywne metody zbiorowego rozstrzygnięcia sporów i zawierania ugód (pkt 25–28),
- 5) wynagrodzenie prawników oraz metody jego wyliczania (pkt 29–30),
- 6) zakaz stosowania odszkodowań karnych (pkt 31, pkt 32),
- 7) zbiorowe powództwa następcze (pkt 33–34),
- 8) rejestr postępowań grupowych „w toku” – zalecenie zobowiązuje państwa członkowskie do prowadzenia rejestru toczących się postępowań grupowych (pkt 35–36).

Państwa członkowskie powinny gromadzić wiarygodne roczne dane statystyczne dotyczące liczby pozasądowych i sądowych postępowań w zakresie zbiorowego dochodzenia roszczeń, a także informacje dotyczące stron, przedmiotu sporu oraz wyników takich postępowań. Państwa członkowskie powinny corocznie przekazywać Komisji informacje zebrane zgodnie z pkt 39 zalecenia 2013/396, przy czym powinno to nastąpić po raz pierwszy najpóźniej do 26.07.2016 r. Pomimo że zalecenia Komisji Europejskiej nie mają charakteru wiążącego dla państw członkowskich,

to w ich wyniku UE wyznaczyła swoim członkom zasady obowiązujące przy regulacji krajowej postępowań zbiorowych. Warto dodać, że pomimo braku wiążącego charakteru zalecenia 2013/396 w orzecznictwie unijnym podkreśla się konieczność uwzględnienia ich przez sądy przy dokonywaniu wykładni prawa krajowego, czyli w omawianym zakresie ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym (zob. wyrok TS z 13.12.1989 r., C-322/88, Salvatore Grimaldi przeciwko Fonds des maladies professionnelles, ECLI:EU:C:1989:646). Komisja przyjęła sprawozdanie z realizacji powyższego zalecenia w 2018 r. W sprawozdaniu Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego z realizacji zalecenia Komisji z 11.06.2013 r. w sprawie wspólnych zasad dotyczących mechanizmów zbiorowego dochodzenia roszczeń o zaprzestanie bezprawnych praktyk oraz roszczeń odszkodowawczych w państwach członkowskich, dotyczących naruszeń praw przyznanych na mocy prawa Unii (2013/396/UE) przedstawiono ocenę z praktycznej realizacji zalecenia cztery lata po jego opublikowaniu. Dodatkowo zawarto analizę, czy wprowadzone zmiany doprowadziły do powszechniejszego i bardziej spójnego zastosowania indywidualnych zasad określonych w zaleceniu (sekcja 2). W sprawozdaniu analizuje się również praktyczne doświadczenia zebrane w zakresie przepisów dotyczących zbiorowego dochodzenia roszczeń dostępnych na poziomie krajowym lub, w przypadku braku takich zasad, w jaki sposób skutecznie rozwiązane są sytuacje wystąpienia szkody zbiorowej. Dodatkowo przeanalizowano, w jakim stopniu realizacja zalecenia przyczyniła się do osiągnięcia jego głównych celów, tj. ułatwienia dostępu do wymiaru sprawiedliwości i zapobiegania nadużywaniu drogi sądowej. Sprawozdanie zawiera uwagi końcowe na temat potrzeby dalszych działań dotyczących zbiorowego dochodzenia roszczeń na szczeblu Unii Europejskiej (sekcja 3). W sprawozdaniu uwzględniono główny prawnie wiążący instrument Unii dotyczący kwestii zbiorowego dochodzenia roszczeń, tj. dyrektywę w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk, zgodnie z którą wymagane jest, aby postępowanie w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów było dostępne we wszystkich państwach członkowskich (s. 1 sprawozdania). W podsumowaniu sprawozdania wskazano, że: „Komisja zamierza w dalszym ciągu promować zasady określone w Zaleceniu z 2013 r. we wszystkich

obszarach, zarówno pod względem dostępności powództw w ramach zbiorowego dochodzenia roszczeń w ustawodawstwie krajowym, a tym samym poprawić dostęp do wymiaru sprawiedliwości, a także w zakresie zapewniania koniecznych zabezpieczeń w celu wyeliminowania nadużyć drogi sądowej, przeprowadzić dalszą analizę niektórych aspektów Zalecenia, które są kluczowe dla wyeliminowania nadużyć i zapewnienia bezpiecznego korzystania z mechanizmów zbiorowego dochodzenia roszczeń, takich jak finansowanie powództw zbiorowych, w celu lepszego opracowania i praktycznego wdrożenia; kontynuować dalszą ocenę Zalecenia z 2013 r. w ramach przyszłej inicjatywy dotyczącej budowy «nowego ładu dla konsumentów», ogłoszonej w programie prac Komisji na 2018 r., ze szczególnym uwzględnieniem wzmocnienia mechanizmów dochodzenia roszczeń i egzekwowania przepisów dyrektywy w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk”.

Warto również dodać, że w zakresie prywatnoprawnego dochodzenia roszczeń opartych na naruszeniach reguł konkurencji przyjęto dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/104/UE z 26.11.2014 r. w sprawie niektórych przepisów regulujących dochodzenie roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia prawa konkurencji państw członkowskich i Unii Europejskiej, objęte przepisami prawa krajowego (Dz.Urz. UE L 349, s. 1; na temat prywatnoprawnego dochodzenia roszczeń z tytułu naruszenia prawa konkurencji zob. M. Sieradzka, *Dochodzenie roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia unijnego i krajowego prawa konkurencji*, cz. 1, PUG 2012/1; M. Sieradzka, *Dochodzenie roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia unijnego i krajowego prawa konkurencji*, cz. 2, PUG 2012/2).

Implementowano ją w **drodze uchwalenia ustawy z 21.04.2017 r. o roszczeniach o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji** (Dz.U. poz. 1132). Zarówno unijny, jak i polski ustawodawca zmierzają do zapewnienia skutecznego dochodzenia roszczeń związanych z naruszeniem prawa ochrony konkurencji na terenie UE.

Celem nowej regulacji prawnej jest zapewnienie skuteczności dochodzenia roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji. Dotychczas bowiem podmioty poszkodowane w wyniku

naruszenia prawa konkurencji mogły dochodzić naprawienia szkody stąd wynikającej w oparciu o ogólne przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące odpowiedzialności deliktowej. Z uwagi jednak na trudności chociażby w udowodnieniu naruszenia prawa konkurencji postępowania te nie były skuteczne. Nowa regulacja prawna ma zagwarantować pełne prawo do naprawienia szkody osobom poszkodowanym przez naruszenie krajowego, jak również unijnego prawa konkurencji.

Ustawa określa zasady odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez naruszenie prawa konkurencji oraz zasady dochodzenia roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji w postępowaniu cywilnym. Podstawa odpowiedzialności jest zawarta w art. 3 ustawy, który stanowi, że do naprawienia szkody wyrządzonej komukolwiek przez naruszenie prawa konkurencji jest zobowiązany sprawca tego naruszenia. Odpowiedzialność jest oparta na zasadzie winy.

Celem ustawy jest ułatwienie dochodzenia naprawienia szkody podmiotom poszkodowanym naruszeniem prawa konkurencji. Zarówno dyrektywa odszkodowawcza 2014/104/UE, jak i ustawa o roszczeniach o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji mają zapewnić równowagę między publicznoprawnym i prywatnoprawnym mechanizmem realizowania prawa konkurencji oraz pełne prawa do naprawienia szkody osobom poszkodowanym naruszeniami krajowych i unijnych reguł konkurencji (Projekt założeń do Projektu ustawy o roszczeniach o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji, dostępny pod adresem <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12283303/katalog/12341828#12341828>, dostęp: 20.07.2017 r.; Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o roszczeniach o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji, 8.03.2017 r., dostępny pod adresem <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=1370>, dostęp: 20.07.2017 r.).

Odpowiedzialność określona w ustawie ma charakter solidarny. Wszyscy naruszycciele ponoszą odpowiedzialność za całość szkody. Ustawodawca wprowadził w art. 5 ust. 1 ograniczenie tej odpowiedzialności w przypadku małych i średnich przedsiębiorców. Wskazany przedsiębiorca

ponosi odpowiedzialność solidarną wyłącznie wobec swoich nabywców bezpośrednich lub nabywców pośrednich albo dostawców bezpośrednich lub dostawców pośrednich, jeżeli jego udział w rynku właściwym jest niższy niż 5% przez cały okres trwania naruszenia prawa konkurencji. Kolejny wymóg niezbędny do ograniczenia odpowiedzialności to ustalenie, że poniesienie przez niego odpowiedzialności solidarnej bez ograniczeń stanowiło nieodwracalne zagrożenie dla ekonomicznej opłacalności jego działalności i skutkowało całkowitą utratą wartości jego przedsiębiorstwa. Wskazane ograniczenie nie ma jednak zastosowania do małego lub średniego przedsiębiorcy, który pełnił kierowniczą rolę w naruszeniu prawa ochrony konkurencji lub nakłonił innych przedsiębiorców do udziału w naruszeniu, jak też w przypadku anty-monopolowej recydywy.

Dotychczasowe doświadczenia w stosowaniu ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, a przede wszystkim problemy związane z interpretacją jej przepisów, doprowadziły do przyjęcia zmian w jej brzmieniu. Celem ostatniej nowelizacji z 2017 r. było zwiększenie efektywności grupowego dochodzenia roszczeń oraz usunięcie wątpliwości na tle poszczególnych uregulowań.

Ustawa z 7.04.2017 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia dochodzenia wierzytelności (Dz.U. poz. 933 ze zm.) wprowadza kluczowe zmiany w ustawie o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Nowe przepisy, jak też zmiany w dotychczasowych, mają na celu przyspieszenie i usprawnienie rozpoznawania spraw w postępowaniu grupowym. W czasie prawie 7-letniego okresu funkcjonowania ustawy (weszła w życie 19.07.2010 r.) ujawnione zostały poważne trudności w dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Przede wszystkim odnotowano przewlekłość postępowania grupowego, trudności interpretacyjne przepisów ustawy, uciążliwości związane z dochodzeniem roszczeń pieniężnych.

Zmiany ustawy mają na celu nie tylko usunięcie zidentyfikowanych problemów, ale przede wszystkim usprawnienie oraz przyspieszenie grupowego dochodzenia roszczeń. Jak wskazano w projekcie ustawy

o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym z 11.07.2016 r. (orka.sejm.gov.pl/proc6.nsf/projekty/1829_p.htm): „Celem niniejszego projektu jest przede wszystkim zniwelowanie problemów, takich jak: (i) nadmiernie ograniczony przedmiotowy zakres zastosowania u.d.r.p.g., (ii) długotrwałość rozpoznania spraw w postępowaniu grupowym (w tym zwłaszcza w pierwszej fazie tzw. certyfikacji), (iii) trudności i uciążliwości związane z dochodzeniem w postępowaniu grupowym świadczeń pieniężnych, (iv) wątpliwości interpretacyjne powodujące zmniejszenie efektywności rozpoznawania spraw o ustalenie odpowiedzialności w postępowaniu grupowym, oraz (v) ryzyko nieuzasadnionego obciążania powoda kaucją na zabezpieczenie kosztów procesu. Zmiany te zmierzają do zwiększenia efektywności postępowania grupowego. Ponadto, celem projektu jest wyeliminowanie innych wątpliwości interpretacyjnych, które pojawiają się w praktyce stosowania u.d.r.p.g.

Ustawodawca uznał, że dotychczasowy model dochodzenia roszczeń w postępowaniu grupowym nie usprawnił w sposób wystarczający możliwości dochodzenia roszczeń, a co więcej – w ciągu ponad 7 lat od wejścia w życie ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym ujawnił się szereg istotnych problemów związanych z dochodzeniem roszczeń. Według statystyk Ministerstwa Sprawiedliwości do sądów okręgowych w latach 2010–2015 wpłynęło łącznie zaledwie 188 pozwów grupowych w sprawach cywilnych i jedynie 7 pozwów grupowych w sprawach gospodarczych. W tym okresie załatwiono łącznie 117 spraw cywilnych i 5 spraw gospodarczych rozpoznawanych w postępowaniu grupowym. Ponadto w 33 sprawach cywilnych pozew grupowy został odrzucony. Natomiast tylko ok. 38% spraw cywilnych, w których wszczęto postępowanie grupowe w latach 2010–2015, zostało w tym okresie rozpoznanych merytorycznie” (uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia dochodzenia wierzytelności, VIII kadencja, druk sejm. nr 1185). Wprowadzone zmiany wynikają też z konieczności uwzględnienia treści pkt 2 zalecenia 2013/396, zgodnie z którym: „Państwa członkowskie powinny zagwarantować, by postępowania w zakresie zbiorowego dochodzenia roszczeń były rzetelne, sprawiedliwe i prowadzone bez zbędnej zwłoki oraz aby nie pociągały one za sobą nadmiernych kosztów”.

Wskutek uchwalonej nowelizacji zmieniono przepisy dotyczące:

- 1) zakresu przedmiotowego ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym (art. 1 ust. 2);
- 2) uproszczenia wymogów dotyczących ujednoczenia wysokości dochodzonych roszczeń w postępowaniu grupowym (art. 2 ust. 1);
- 3) określenia roszczenia pieniężnego, którego dotyczy żądanie ustalenia odpowiedzialności (art. 2 ust. 3);
- 4) procedury rozpoznawania spraw w postępowaniu grupowym;
- 5) wymogów pozwu grupowego w sprawach o roszczenia pieniężne – przez wprowadzenie obowiązku dokonania ujednoczenia wysokości roszczeń członków grupy (podgrupy) (art. 6 ust. 1 pkt 2);
- 6) kaucji w postępowaniu grupowym (art. 8);
- 7) rozpoznania dopuszczalności postępowania grupowego na posiedzeniu niejawnym (art. 10 ust. 1);
- 8) ograniczenia postępowań wpadkowych (art. 10);
- 9) zobowiązania przez sąd do złożenia przez pozwanego odpowiedzi na pozew (art. 10 ust. 1a);
- 10) wydłużenia terminu na wytoczenie powództwa indywidualnego przez członka grupy z 6 miesięcy do 12 miesięcy (art. 10 ust. 3);
- 11) wyłączenia możliwości ponownego badania dopuszczalności postępowania grupowego po uprawomocnieniu się postanowienia o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym (art. 10a);
- 12) ogłoszeń o wszczęciu postępowania grupowego (art. 11);
- 13) odpowiedniego stosowania przepisów Kodeksu postępowania cywilnego (art. 24 ust. 1).

Warto w tym miejscu wskazać, że ustawa z 7.04.2017 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia dochodzenia wierzytelności zmieniła: Kodeks cywilny, Kodeks postępowania cywilnego, ustawę o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, ustawę o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, a także: ustawę z 17.06.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz.U. z 2018 r. poz. 1314 ze zm.), ustawę z 6.09.2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. z 2018 r. poz. 1330), ustawę z 28.10.2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz.U. z 2018 r. poz. 703 ze zm.), ustawę z 29.01.2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1579

ze zm.), ustawę z 17.12.2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1311 ze zm.), ustawę z 27.08.2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 2077 ze zm.) oraz ustawę z 9.04.2010 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych (Dz.U. z 2018 r. poz. 470 ze zm.). Zmiany dotyczące ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym weszły w życie 1.06.2017 r., co wynika z art. 22 u.z.u.d.w. (na temat uwag do zmian wprowadzonych w wyniku uchwalenia ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia dochodzenia wierzytelności zob.: *Tabela uwag zgłoszonych w ramach konsultacji publicznych* do projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia dochodzenia wierzytelności, <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12287513/12366047/12366051/dokument241134.pdf>, dostęp: 9.07.2017 r.; Uwagi Sądu Najwyższego do rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia dochodzenia wierzytelności, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/EF08EC1EA67F1860C12580B500345C6E/%24File/1185-002.pdf>, dostęp: 24.01.2017 r.; Opinia Rady Legislacyjnej o projekcie ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia dochodzenia wierzytelności, dostęp: 26.08.2016 r. – <http://radalegislacyjna.gov.pl/dokumenty/opinia-z-26-sierpnia-2016-r-o-projekcie-ustawy-o-zmianie-niektorych-ustaw-w-celu>).

Aktualnie na szczeblu UE trwają prace nad przyjęciem dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie powództw przedstawicielskich w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów i uchylającej dyrektywę 2009/22/WE, mającej zastąpić dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/22/WE z 23.04.2009 r. w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk w celu ochrony interesów konsumentów („dyrektywa w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk”). Uzasadnieniem wprowadzenia powołanej dyrektywy jest wzrastające ryzyko naruszania zbiorowych interesów konsumentów w związku z procesami globalizacji i cyfryzacji. Komisja Europejska wskazuje, iż wzrastająca dynamika obrotu handlowego (w tym handlu transgranicznego) generuje wzrost zagrożenia z tytułu naruszenia zbiorowych interesów konsumentów. Natomiast dotychczas obowiązująca dyrektywa 2009/22/WE w niewystarczającym stopniu zapewnia ochronę zbiorowych interesów

konsumentów. W uzasadnieniu projektu dyrektywy jako argumenty wskazujące na potrzebę uchylecia dyrektywy 2009/22/WE podniesiono: ograniczony zakres jej zastosowania (odnoszący się do jedynie niektórych obszarów rynku), ograniczony wpływ decyzji wydawanych w postępowaniu w sprawie nakazu zaprzestania szkodliwych praktyk na dochodzenie roszczeń przez poszkodowanych konsumentów, a także czas trwania postępowania i jego koszty, które zniechęcają do prowadzenia postępowań. Wskazano potrzebę wprowadzenia regulacji prawnych zmierzających do ochrony zbiorowych interesów konsumentów, zarówno w zakresie dotyczącym roszczeń o zaprzestanie praktyk, jak i w zakresie dotyczącym roszczeń odszkodowawczych – tak w opinii z 4.06.2018 r. w sprawie wniosku dotyczącego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie powództw przedstawicielskich w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów i uchylającej dyrektywę 2009/22/WE [COM(2018) 184 *final*].

Ministerstwo Gospodarki przygotowuje zmiany w ustawie o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, które mają przyczynić się do zwiększenia zainteresowania dochodzeniem roszczeń grupowych, a przede wszystkim skuteczności przy dochodzeniu roszczeń drobnych kwotowo. Nowelizacja ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym z czerwca 2017 r. wprowadziła już zmiany mające poprawić sytuację konsumentów. Przede wszystkim poszerzono katalog spraw objętych jej zakresem, uściślono przesłankę ujednoclenia roszczeń. Natomiast planowane są kluczowe zmiany w modelu dochodzenia roszczeń w postępowaniu grupowym (<http://www.lex.pl/czytaj/-/artykul/haladyj-pracujemy-nad-zmianami-w-pozwach-grupowych>). Nowy model dochodzenia roszczeń – model *opt-out* na pewno będzie presją dla pozwanych w sprawach grupowych, a zwłaszcza w tych dotyczących drobnych kwotowo szkód masowych. Wprowadzenie modelu *opt-out* zadziała prewencyjnie, ale nie zadziała tak odstraszająco na naruszcycieli jak w amerykańskim modelu. Sądy amerykańskie mogą orzec odszkodowanie karne (*punitive damages*), które przekracza wysokość szkody, gdyż nie ma na celu naprawienia szkody, lecz ukaranie sprawcy.

Należy brać pod uwagę też wady modelu *opt-out*, np. objęcie skutkami wyroku wszystkich poszkodowanych, gdy nie złożą oświadczenia

o niezaliczeniu do grupy, zgłaszanie zbyt wygórowanych roszczeń, trudności w identyfikacji grupy. Dlatego tak ważna jest procedura notyfikacji, czyli zawiadamiania poszkodowanych o toczącym się postępowaniu grupowym.

Założenia zmian w postępowaniach grupowych dotyczących modelu postępowania grupowego skutecznie wpłyną na poprawę dotychczasowej sytuacji konsumentów, zwłaszcza w przypadku dochodzenia drobnych kwotowo roszczeń (M. Sieradzka, *Pozwy grupowe będą skuteczniejsze*, <http://www.twoja-firma.abc.com.pl/czytaj/-/artykul/pozwy-grupowe-beda-skuteczniejsze>, dostęp: 16.06.2018 r.). Wprowadzenie modelu *opt-out* powinno również wpłynąć na szerokie korzystanie z ugody (przykładem może być sprawa Dieselgate w USA dotycząca nabywców aut Volkswagena w USA).

Trzecie wydanie *Komentarza do ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym* zostało zaakceptowane i przyjęte do druku przez Wydawnictwo Wolters Kluwer. W imieniu własnym dziękuję Pani Redaktor Magdalenie Stojek-Siwińskiej. Podziękowania kieruję także do Prezesów Sądów Apelacyjnych i Okręgowych za przekazanie orzeczeń wydawanych w postępowaniach grupowych, a także sędziom za cenne uwagi, które pozwoliły mi wzbogacić merytoryczną treść komentarza.

Prof. nadzw. U.Łaz. Małgorzata Sieradzka

Warszawa, 4.06.2018 r.

WPROWADZENIE

1. Charakterystyka regulacji

Instytucja pozwu zbiorowego pojawiła się w polskim systemie prawnym w wyniku uchwalenia ustawy z 17.12.2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Wprowadziła ona do prawa polskiego model ochrony interesów wielu podmiotów w jednym postępowaniu sądowym.

W czasie prac nad ustawą rozważano włączenie postępowania grupowego do przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Ostatecznie zdecydowano się jednak na uchwalenie autonomicznego aktu prawnego – nowej ustawy regulującej postępowanie grupowe (postępowanie grupowe uregulowane jako postępowanie pozakodeksowe funkcjonuje także w innych państwach Europy, np. w Niemczech oraz w Szwecji; zob. M. Sieradzka, *Pozwy grupowe – możliwości i ograniczenia*, „Kancelaria” 2001/3; warto wskazać, że polska regulacja postępowania grupowego wykazuje największe podobieństwo do ustawy szwedzkiej).

Mimo że **nowy akt prawny nie stanowi całościowej regulacji postępowania grupowego, w pełni reguluje wszystkie nowe zagadnienia dotyczące problematyki powództw grupowych**. W sprawach nieuregulowanych w ustawie na zasadzie odesłania zastosowanie znajdują natomiast przepisy Kodeksu postępowania cywilnego.

Wobec powyższego należy się zastanowić nad motywami, które przesądziły o tym, że polski ustawodawca nie zdecydował się na wprowadzenie

instytucji postępowania grupowego do przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Decyzja o przyznaniu ustawie charakteru odrębnej regulacji została podyktowana przede wszystkim koniecznością sprawdzenia funkcjonowania nowej regulacji prawnej. Jeśli sprawdzi się ona w praktyce, ustawodawca nie wyklucza włączenia jej postanowień do postępowania cywilnego.

Z uzasadnienia projektu ustawy wyraźnie wynika, że ustawodawca celowo nie włączył jej regulacji do Kodeksu postępowania cywilnego, zakładając, że nowa instytucja wymaga gruntownego sprawdzenia w praktyce, które pokaże prawidłowość uchwalonej regulacji prawnej i pozwoli ocenić jej skuteczność. Zdobyte w ten sposób doświadczenia mogą zaś doprowadzić do zmian regulacji, co w sytuacji obowiązywania postępowania grupowego w Kodeksie postępowania cywilnego oznaczałoby konieczność jego nowelizacji, Kodeks zawiera bowiem już kilkanaście postępowań, a wprowadzenie w jego zakres nowego postępowania mogłoby zachwiać dotychczasowym porządkiem regulacji.

Ustawodawca uznał, że ze względu na potrzebę zapewnienia stabilizacji Kodeksu postępowania cywilnego, który i tak zbyt często jest poddawany zmianom, **korzystniejszym rozwiązaniem będzie obowiązywanie nowej ustawy o postępowaniu grupowym jako samodzielnej regulacji prawnej**. Intencją ustawodawcy wprowadzającego do prawa polskiego instytucję powództw grupowych nie było zatem sztuczne włączenie regulacji w ramy postępowania cywilnego. Wydaje się, że w związku z tym, iż jest to nowa regulacja prawna, decyzje dotyczące jej ewentualnej inkorporacji do postępowania cywilnego powinny zapaść dopiero po pewnym okresie jej obowiązywania. Postępowanie grupowe jest bowiem nową regulacją prawną, która w czasie swojego funkcjonowania powinna ukształtować określoną praktykę.

Zamierzeniem ustawodawcy wprowadzającego do prawa polskiego postępowanie grupowe stało się stworzenie regulacji prawnej, która obejmie protekcją interesy wielu podmiotów poszkodowanych w wyniku jednego zdarzenia. W uzasadnieniu projektu ustawy czytamy, że celem postępowania grupowego jest stworzenie możliwości rozstrzygnięcia wielu

podobnych spraw różnych podmiotów w jednym postępowaniu. Postępowanie grupowe ma być procedurą, dzięki której ułatwiony zostanie dostęp do sądu w sytuacjach, w których **dochodzenie roszczenia w takim postępowaniu jest korzystniejsze dla zainteresowanego niż indywidualne występowanie z własnym roszczeniem** (np. w przypadku dochodzenia bardzo małych kwotowo roszczeń od jednego sprawcy szkody). Dzięki wprowadzonym ułatwieniom zwiększa się efektywność ochrony sądowej. Stosowanie ustawy usprawni postępowania sądowe zwłaszcza w sprawach o dużym znaczeniu społecznym. Ekonomia postępowania przemawia za prowadzeniem postępowań grupowych. W doktrynie podkreśla się też, że pozew grupowy jest metodą zapobiegania mnożeniu procesów, i ten cel nie zostanie osiągnięty, jeśli nad zagadnieniami wspólnymi dla grupy przeważać będą zagadnienia dotyczące indywidualnych okoliczności poszczególnych członków grupy (zob. L.J. Ball, *Comment, Damages in Class Actions: Determinations and Allocation*, 10 „Boston College Law Review” 1969/3, <http://lawdigitalcommons.bc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1159&context=bclr>).

Należy więc uznać, że celem postępowania grupowego jest ułatwienie dostępu do sądu oraz przyspieszenie postępowania przy znacznym obniżeniu jego kosztów.

Wprowadzenie do prawa polskiego instytucji pozwu zbiorowego, która od dawna funkcjonuje w Stanach Zjednoczonych oraz w wielu krajach Europy Zachodniej, ma ułatwić dochodzenie roszczeń przez grupę osób poszkodowanych w wyniku jednego zdarzenia. Polski ustawodawca przy pracach nad tą ustawą korzystał ze wzorów regulacji powództw grupowych, która obowiązuje w wielu krajach (np. w Danii, Hiszpanii, Szwecji, Holandii, Niemczech, Grecji czy Wielkiej Brytanii).

W państwach członkowskich UE pojawiły się propozycje wprowadzenia instytucji pozwów zbiorowych do prawa unijnego. Należy zauważyć, że wprowadzenie w tym przedmiocie jednego aktu regulującego dochodzenie roszczeń grupowych wpłynęłoby na ujednoczenie postępowań grupowych w obrębie Unii, zwłaszcza że regulacje prawne dotyczące powództw grupowych, które obowiązują w państwach członkowskich UE,

Małgorzata Sieradzka – doktor habilitowany nauk prawnych, profesor Uczelni Łazarzskiego w Warszawie, adwokat specjalizujący się w postępowaniach grupowych, prawie konkurencji oraz prawie zamówień publicznych, wykładowca KSSiP w dziedzinie postępowania grupowego, autorka wielu publikacji z zakresu postępowania grupowego i opinii prawnych dotyczących komentowanej ustawy.

Trzecie wydanie komentarza omawia praktyczne aspekty stosowania ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, a także wskazuje wykładnię przepisów niejasnych lub budzących wątpliwości.

Autorka szczegółowo opisała takie instytucje jak:

- ujednoczenie roszczeń,
- pozew grupowy,
- reprezentant grupy,
- wyrok przesądający o odpowiedzialności pozwanego.

W publikacji uwzględniono najnowsze zmiany normatywne wynikające z ustawy z 7.04.2017 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia dochodzenia wierzytelności. W szczególności omówione zostały zmiany w zakresie:

- rozszerzenia zakresu przedmiotowego,
- badania dopuszczalności postępowania grupowego na posiedzeniu niejawnym,
- obowiązków informacyjnych związanych ze wszczęciem postępowania grupowego,
- kaucji.

Książka uwzględnia także przepisy prawa unijnego, m.in. dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/104/UE z 26.11.2014 r. w sprawie niektórych przepisów regulujących dochodzenie roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia prawa konkurencji państw członkowskich Unii Europejskiej, objęte przepisami prawa krajowego.

Ponadto w publikacji czytelnik znajdzie:

- aktualne orzecznictwo sądowe,
- Białą księgę w sprawie roszczeń o naprawienie szkody wynikłej z naruszenia wspólnotowego prawa ochrony konkurencji,
- Zieloną księgę w sprawie dochodzenia zbiorowych roszczeń konsumentów.

Książka jest przeznaczona dla adwokatów, radców prawnych, sędziów, rzeczników konsumentów, a także teoretyków prawa procesowego cywilnego.

9788381249065 W03P01

ISBN 978-83-8124-906-5

9788381249065

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL

WWW.PROFINFO.PL